

VARHAISKASVATUKSEN SAK-TYÖAIKAKYSELY 2024

Tekijät: Maria Högberg, Vesa Ilves ja Kirsi Sutton.

Sisällys

Varhaiskasvatuksen sak-työaikakysely 2024	3
Kyselyn toteutus	5
1. Sak-työaika suunnitellaan työvuoroluetteloon etukäteen ja sen toteutuminen pitää varmistaa työvuoroja muutettaessa.	6
Miten sak-työaika toteutui tarkasteluviikolla 12?	6
Sak-työajan toteutuminen 2019, 2021 ja 2024 kunnallisissa päiväkodeissa	7
Jos joudut työvuoroluettelomuutoksen takia työskentelemään lapsiryhmässä pitempään, miten käy sak-työajalle?	8
Jos joudut työskentelemään lapsiryhmässä työvuoroluettelomuutoksen takia pitempään, miten käy sak-työajan?	8
2. Päiväkodin johtaja tai lähiesihenkilö vastaa työvuoroluetteloiden laatimisesta	9
Näkykö sak-työtehtäviin varattu työaika työvuoroluettelosta ja toteutunut sak-työaika viikolla 12?	10
3. Sak-työaika varataan säännöllisesti kulloinkin riittävän pitkä aika eikä sitä pilkota liian pieniin jaksoihin	11
Miten sak-työaika jakautuu työviikon aikana?	11
Oliko sinulla mielestäsi riittävästi sak-työaika ja toteutunut sak-työaika viikolla 12	13
4. Työnantajalla on selkeä ohje työaika koskevan erityismääräyksen soveltamisesta ja päiväkodin johtaja käsittelee sen yhdessä opettajien kanssa	14
Onko työnantajasi antanut ohjeet sak-työaika koskevan erityismääräyksen soveltamisesta?	14
Onko päiväkodin johtaja käsitellyt työaika koskevan erityismääräyksen?	15
Onko työnantajasi antanut ohjeet sak-työaika koskevan erityismääräyksen soveltamisesta?	15
5. Päiväkodissa on osoitettu häiriötön ja rauhallinen tila sak-työtehtävien tekemiseen	17
Onko työpaikalla asialliset tilat ja välineet sak-työtehtävien tekemiseen?	17
6. Sak-työajan tekeminen mahdollistetaan myös työpaikan ulkopuolella	18
Onko työnantajasi antanut ohjeen, jossa kielletään sak-työtehtävien tekeminen muualla kuin työpaikalla?	18
Onko työnantaja antanut ohjeen jossa kielletään sak-työajan tekeminen muualla kuin työpaikalla ja toteutunut sak-työaika	19
Avovastauksista esiin nousseita aiheita	20
Johtopäätökset	21
Kaaviot	22
Muistiinpanoja.	23

Varhaiskasvatuksen sak-työaikakysely 2024

VIRKA- JA TYÖEHTOSOPIMUKSISSA on sovittu työaika koskevista erityismääräyksistä, joilla halutaan turvata opetustyöhön tarvittava suunnittelu- arviointi ja kehittämistyöaika, eli sak-työaika.

Varhaiskasvatuksen suunnittelu, arviointi ja kehittäminen kuuluvat kelpoisuusehdot täyttävän päiväkodin johtajan, varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan työtehtäviin. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa myös moniammatillisen tiimityön johtamisesta sekä sen kehittämisestä, dokumentoinnista ja arvioinnista. Näille kaikille työtehtäville pitää varata riittävästi työaika. Kaikki työtehtävät pitää ehtiä tehdä työaikana.

Kaikki työtehtävät pitää tehdä työaikana.

Pedagogisen suunnittelun sekä arviointi- ja kehittämistehtävien määrä on varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden veloitteiden myötä lisääntynyt.

Varhaiskasvatuksen opetushenkilöstön suunnittelu-, arviointi ja kehittämistehtäviin kuuluu muun muassa:

- Lapsiryhmän varhaiskasvatus- ja esiopetustoiminnan suunnittelua, arviointia ja kehittämistä
- Pedagogisen työn organisoimisen suunnittelua, arviointia ja kehittämistä
- Oppimisympäristön suunnittelua, arviointia ja kehittämistä
- Lasten varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien suunnittelua ja laatimista sekä huoltajien tapaamisiin valmistautumista
- Lasten suunnitelmien arviointia ja kehittämistä suhteessa toteutettuun varhaiskasvatustoimintaan
- Omien ja työyhteisöjen pedagogisten valintojen jatkuvaa arviointia ja kehittämistä

Sak-työaikaan ei kuulu:

- Moniammatillinen yhteistyö: päiväkodin sisäinen yhteistyö, jota tehdään oman henkilökunnan kesken, kuten esimerkiksi tiimi- ja henkilöstöpalaverit.
- Asiantuntijayhteistyö: monialainen yhteistyö, jota tehdään eri sektoreiden välillä, kuten esimerkiksi opetustoimen, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen tai eri varhaiskasvatuksen järjestäjien kanssa, kun tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän varhaiskasvatukseen
- Lasten vanhempien tapaamiset: keskustelut vanhempien kanssa (esim. vasu-keskustelut), vanhempainillat, juhlat ym. tapahtumat.
- Koko henkilöstöä koskevat palaverit sekä kehittämis- ja koulutustilaisuudet

YKSITYISEN SOSIAALIPALVELUALAN (SOSTES) työehtosopimuksessa työaika määräykset poikkeavat hieman sanamuodoltaan OVTES:n sopimusmääräyksistä työajan käytön suhteen, mutta ovat tarkoitukseltaan samanlaiset. Myös yksityisissä SOSTESia noudattavissa päiväkodeissa on varattava noin 5 tuntia viikossa sak-työaika. Varhaiskasvatuksen opettaja tekee suunnittelu-, arviointi- ja kehittämis-

tehtäviä pääosin yksilötyönä. Vain pieni osa sak-työajasta voidaan tehdä tiimityönä.

OAJ on selvittänyt säännöllisesti, miten varhaiskasvatuksen opetushenkilöstön suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistyöaika toteutuu.

Kyselyn toteutus

SÄHKÖINEN KYSELY lähetettiin satunnaisotoksena 2 995 kunta-alalla työskentelevälle työntekijälle. Vastauksia saatiin 511. Vastausprosentti oli 17 %.

Yksityisellä sektorilla kysely lähetettiin kaikille Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksen piirissä työskenteleville jäsenille, joiden sähköpostiosoite oli tiedossa (809) ja. Vastauksia kertyi 102. Yksityisen kyselyn vastausprosentti oli noin 13 %.

Koko kyselyn yhteenlaskettu vastausprosentti oli 16 %.

Vastauksia saatiin yhteensä 126 kunnasta.

Tarkasteluviikon ajankohta katsottiin niin että se olisi mahdollisimman tavallinen työviikko hiihtolomien jälkeen. Tarkasteluviikoksi valikoitui viikko 12 (18.–22.3.2024).

Tulokset on koottu taustatietoja lukuun ottamatta pääosin varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista, sillä suurin vastaajaryhmä kyselyssä oli varhaiskasvatuksen opettajat. Tuloksia tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajien vastausten perusteella.

Kyselystä nousseiden tulosten perusteella parhaat keinot varmistaa sak-ajan riittävyys ovat:

1. Sak-työaika suunnitellaan työvuoroluetteloön etukäteen ja sen toteutuminen pitää varmistaa myös työvuoroja muutettaessa.
2. Päiväkodin johtaja tai lähiesihenkilö vastaa työvuoroluettelojen laatimisesta
3. Sak-työaikaa varataan säännöllisesti kulloinkin riittävän pitkä aika eikä sitä pilkota liian pieniin jaksoihin
4. Työnantajalla on selkeä ohje työaikaa koskevan erityismääräyksen soveltamisesta, ja päiväkodin johtaja käsittelee sen yhdessä opettajien kanssa
5. Päiväkodissa on osoitettu häiriötön ja rauhallinen tila sak-työtehtävien tekemiseen
6. Sak-työajan tekeminen mahdollistetaan myös työpaikan ulkopuolella

1. Sak-työaika suunnitellaan työvuoroluetteloon etukäteen ja sen toteutuminen pitää varmistaa työvuoroja muutettaessa

OVTES OSIO G:N työaikamääräysten mukaisesti päiväko-
din johtajien, varhaiskasvatuksen opettajien ja varhaiskas-
vatuksen erityisopettajien viikkotyöaika on 38 tuntia ja 15
minuuttia. Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuk-
sessa viikkotyöaika on 38 tuntia ja 20 minuuttia.

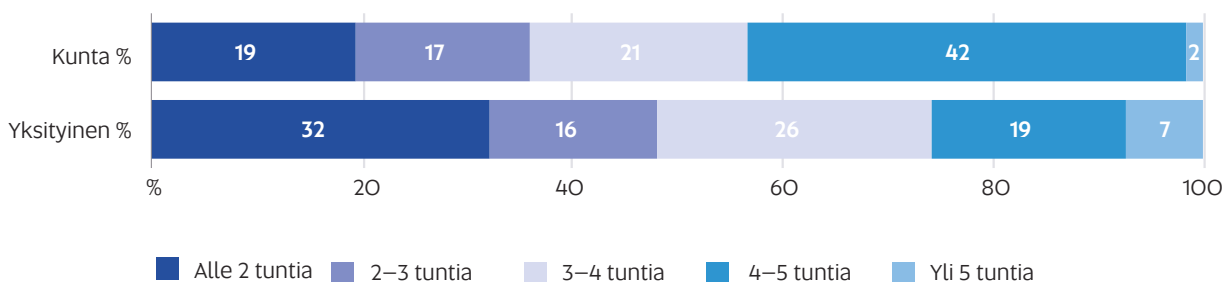
Työajan käyttöä suunniteltaessa, työvuoroluettelosta pitää
varata kulloinkin riittävä aika lapsiryhmän ulkopuoliseen
varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetus- ja kasvatus-
työn sak-tehtäviin sekä varhaiskasvatus- ja esiopetussuun-
nitelmien laatimiseen. Nykyisissä sopimusmääräyksissä on
arvioitu, että varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sak-työ-
tehtäviin sekä varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien
laatimiseen on yleisesti katsottu kulumaa noin 13 prosenttia
viikkotyöajasta, eli keskimäärin 5 tuntia viikossa.

Osa työajasta voidaan käyttää esihenkilön tarkempien ohjei-
den mukaan työpaikan ulkopuolella.

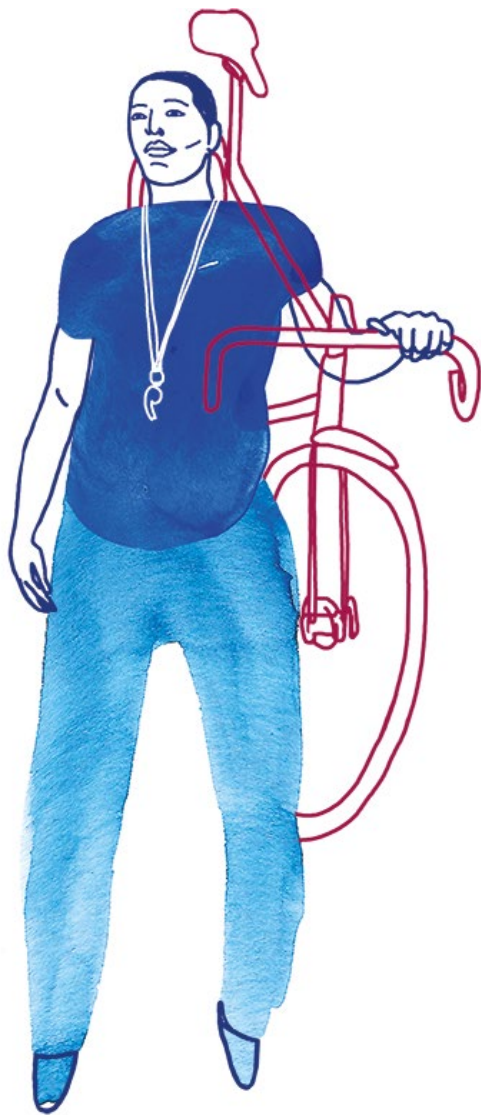
Tämän lisäksi kulloinkin on varattava riittävä työaika lasten
vanhempien tapaamisiin, moniammatilliseen tiimityöhön
sekä asiantuntijayhteistyöhön.

Miten sak-työaika toteutui tarkasteluviikolla 12?

KAAVIOSTA 1 näkyy, miten sak-työaika on toteutunut tar-
kasteluviikolla. Kunnallisissa päiväkodeissa työskentele-
vät varhaiskasvatuksen opettajat käyttivät sak-työaikaa
selvityksen tulosten perusteella keskimäärin noin 3 tun-
tia 41 minuuttia ja yksityisissä päiväkodeissa työskentele-
vät 3 tuntia 19 minuuttia. Yksityisissä päiväkodeissa työ-
skentelevistä varhaiskasvatuksen opettajista suurin osa oli
käyttänyt sak-työaikaa alle 2 tuntia, kun taas suurin osa
kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevistä opettajista oli
käyttänyt 4–5 tuntia. Yli 5 tuntia sak-työaikaa on käytetty
kunnallisella puolella 2 % ja yksityisellä 7 %.

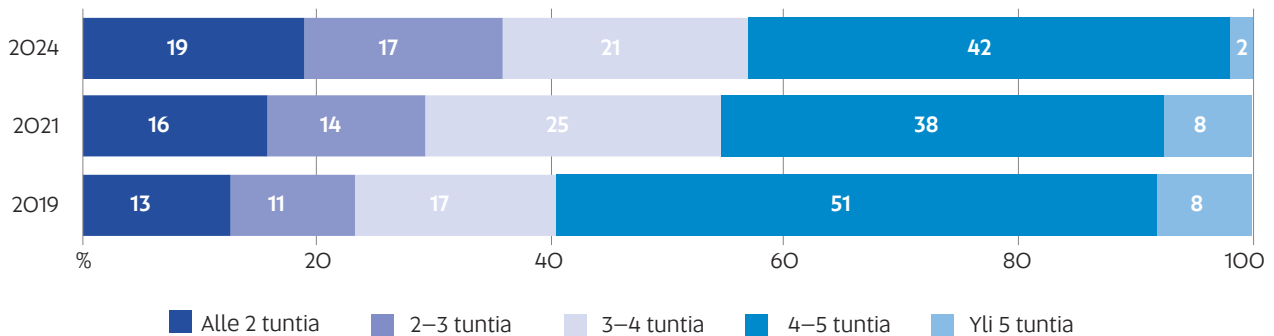
Kaavio 1. Sak-työajan toteutuminen viikolla 12

Sak-työajan toteutuminen 2019, 2021 ja 2024 kunnallisissa päiväkodeissa

ERI VUOSINA tehtyjen sak-työaikaa koskevien selvitysten perusteella näkyy laskeva trendi toteutuneen sak-työajan määrässä, vaikka suunnan pitäisi olla toinen. Sak-työaikaa koskeva sopimusmääräys uudistettiin vuonna 2018 vastaamaan paremmin varhaiskasvatuksen opetushenkilöstön työtä lisäämällä sak-työajan määrää 8 prosentista 13 prosenttiin.

Etukäteen tiedossa oleviin henkilökunnan poissaoloihin tulee varautua sijaistajajärjestelyin jo työaikaa suunniteltaessa. Yllättäviin poissaoloihin pitää varautua riittävällä varahenkilöresurssilla. Ennalta arvaamattomat ja suunnittelemattomat muutokset kuuluvat varhaiskasvatuksen arkipäivään. Muutoksilla voi olla vaikutusta varhaiskasvatuksen opettajien sak-työajan toteutumiseen ja määrään.

Kaavio 2. Sak-työajan toteutuminen kunnissa vuosina 2019, 2021 ja 2024

Jos joudut työvuoroluettelomuutoksen takia työskentelemään lapsiryhmässä pitempään, miten käy sak-työajalle?

KYSELYSSÄ SELVITETTIIN miten äkilliset työvuoroluettelomuutokset vaikuttavat sak-työajan toteutumiseen. Vastaukset koottiin kahteen kategoriaan – "työvuoroluetteloon varataan uusi sak-työaika myöhemmin samana tai toisena päivänä" ja "sak-työajan menettää kokonaan". Kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevistä opettajista 46 % ja yksityisissä työskentelevistä 63 % kertovat menettävänsä sak-työajan kokonaan työvuoroluettelomuutosten takia.

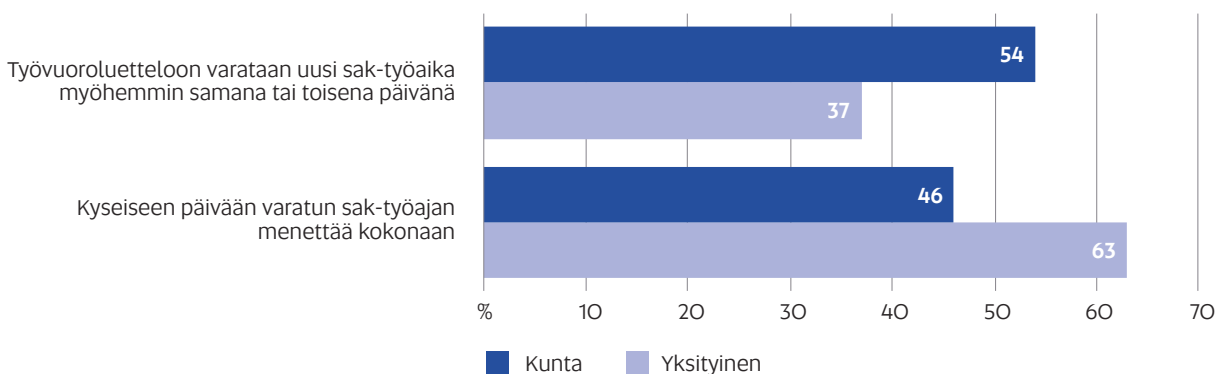
Seuraavaksi tarkasteltiin, miten työvuoroluettelomuutosten vaikutus sak-työaikaan vaikutti tarkasteluviikon toteutuneeseen sak-työaikaan. Niillä kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevillä opettajilla, jotka kertoivat työvuoroluettelomuutoksen sattuneen, että uusi sak-työaika varataan myö-

hemmin samalle tai toiselle päivälle, sak-työaika toteutui tarkasteluviikolla keskimäärin 4 tuntia ja 15 minuuttia. Vastaava luku yksityisillä vastaajilla on noin 3 tuntia ja 40 minuuttia.

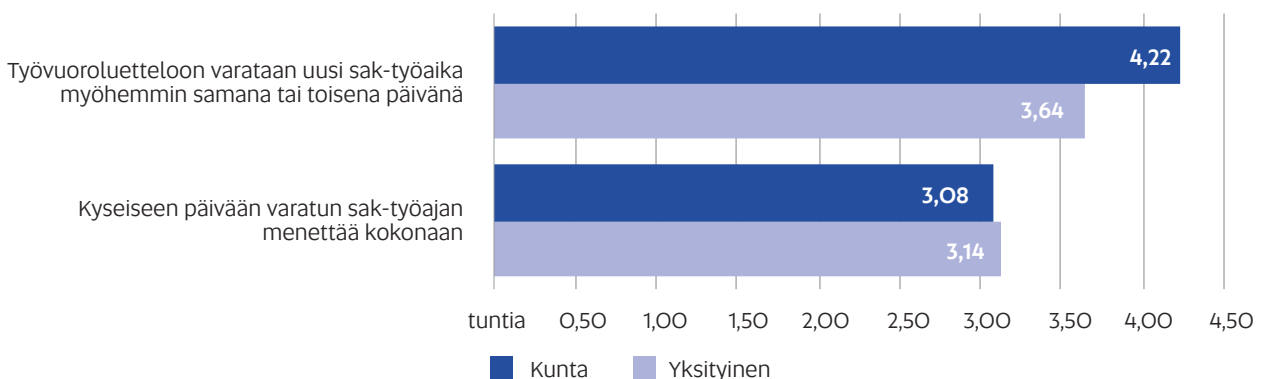
Jos joudut työskentelemään lapsiryhmässä työvuoroluettelomuutoksen takia pitempään, miten käy sak-työajan?

JOS OPETTAJA kertoi menettävänsä sak-työajan kyseiseltä päivältä työvuoroluettelomuutoksen takia, sak-työajan määrä väheni hieman yli kolmeen tuntiin.

Silloin kun sak-työaika suunnitellaan muutoksen yhteydessä toiseen ajankohtaan, se toteutuu määrällisesti paremmin ja kertoo siitä, että suunnitelmallisen ja tavoitteellisen varhaiskasvatuksen merkitys ymmärretään muuttuvissa tilanteissa.

Kaavio 3. Miten käy sak-työajan työvuoroja muutettaessa

Kaavio 4. Miten käy sak-työajan, jos tulee työvuoroluettelomuutoksia vs. toteutunut sak-työaika viikolla

2. Päiväkodin johtaja tai lähiesihenkilö vastaa työvuoroluettelojen laatimisesta

TYÖVUOROLUETTELO ON työnjohdollinen asiakirja, jonka laatimista edellyttävät sekä työaikalaki että virka- ja työehtosopimukset. Se on työnantajan antama työnjohdollinen määräys työn tekemisestä, ja siitä käyvät ilmi työajan alkamis- ja päättymisajankohdat. Työvuoroluettelo laadittaessa opettajalle tulee varata kulloinkin riittävä aika lapsiryhmän ulkopuolisiin tehtäviin.

Päiväkodin johtajalla tai lähiesihenkilöllä on pedagoginen vastuu kaikesta päiväkodissa tapahtuvasta toiminnasta. Tämä tarkoittaa sitä, että päiväkodin johtajan tai lähiesihenkilön tulee varmistaa, että varhaiskasvatustavan pedagogiset tavoitteet ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden velvoitteet toteutuvat varhaiskasvatusyksiköissä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan päiväkodin johtaja tai lähiesihenkilö vastaa päiväkodin toimintakulttuurin kehittämisestä, joka edellyttää pedagogiikan johtamista, eli varhaiskasvatuksen tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Esihenkilöasemassa työskentelevä vastaa myös siitä, että varhaiskasvatuksen opettajalle varataan riittävästi työaika suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistehtävien tekemiseen.

Työehtosopimuksen työaikaan koskevan erityismääräyksen mukaan varhaiskasvatuksen opettajille pitää työvuorolu-

ettelossa varata säännöllisestä työajasta kulloinkin riittävä aika varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun, arviointi- ja kehittämistehtäviin sekä varhaiskasvatus- sekä esiopetussuunnitelmien laatimiseen. Päiväkodin johtaja vastaa työaikasuunnittelusta sekä laatii työvuoroluettelon.

Hyvällä suunnittelulla johtaja varmistaa varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen toiminnan sekä sak-työajan toteutumisen. Kyselyn vastauksia analysoitaessa saatiin selville, että jos virallisessa työnjohtoasemassa oleva työntekijä laatii työvuoroluettelot, sak-työaika suunnitellaan työvuoroluetteloon todennäköisemmin.

Sak-työajan suunnittelu työvuoroluetteloon vaikutti myös tarkasteluviikon toteutuneeseen sak-työajan määrään. Kunnallisissa päiväkodeissa, joissa sak-työaika oli suunniteltu työvuoroluetteloon, toteutunut sak-työaika oli keskimäärin noin 4 tuntia. Yksityisissä päiväkodeissa toteutunut sak-työaika oli vastaavasti 3 tuntia ja 50 minuuttia. Kun sak-työaika ei oltu suunniteltu työvuoroluetteloon, toteutunut sak-työaika kunnallisissa päiväkodeissa oli opettajilla keskimäärin 2 tuntia ja 55 minuuttia ja yksityisissä päiväkodeissa 2 tuntia ja 25 minuuttia.

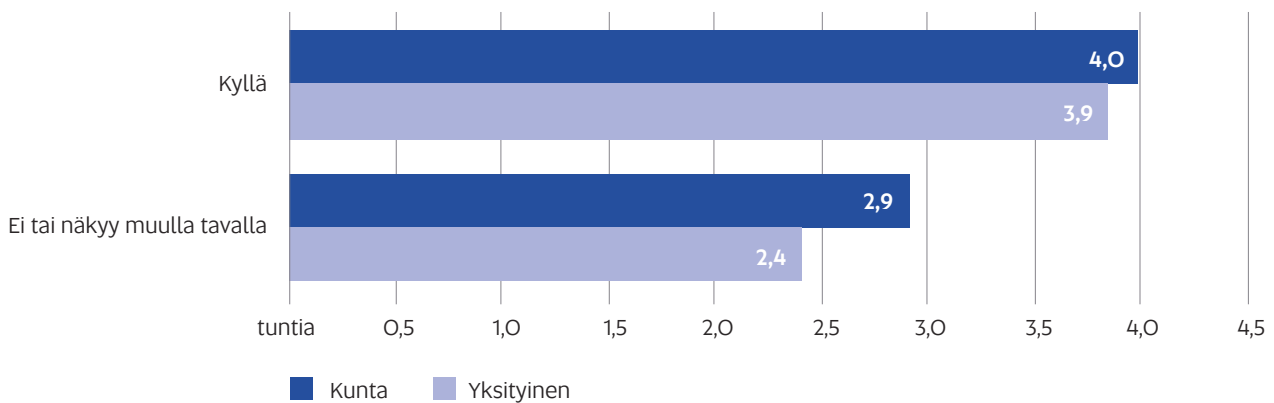

Näkykö sak-työtehtäviin varattu työaika työvuoroluettelosta ja toteutunut sak-työaika viikolla 12?

SAK-TYÖAJAN SUUNNITTELU työvuoroluetteloon vaikutti tarkasteluviikon toteutuneeseen sak-työaikaan. Kunnallisissa päiväkodeissa, jossa sak-työaika oli suunniteltu työvuoroluetteloon, toteutunut sak-työaika oli keskimäärin 4 tuntia. Yksityisissä päiväkodeissa toteutunut sak-työaika oli keskimäärin 3 tuntia ja 50 minuuttia. Kun sak-työaika ei oltu suunniteltu työvuoroluetteloon, toteutunut sak-työaika oli kunnallisissa päiväkodeissa keskimäärin 2 tuntia ja 55 minuuttia ja yksityisissä päiväkodeissa 2 tuntia ja 25 minuuttia. Avovastauksista nousi esiin, että vaikka sak-työaika kirjataan työvuoroluetteloon niin muutoksia tulee usein. Useassa vastauksessa kuitenkin kerrottiin, ettei-

vät työvuoroluettelomuutokset vaikuta ollenkaan sak-työajan toteutumiseen, vaan sak-työaika nähdään arvokkaana aikana, jonka toteutumisesta pidetään kiinni.

Sak-työajan toteutumisen kannalta on tärkeää, että esihenkilöasemassa oleva laatii työvuoroluettelot ja että sak-työaika suunnitellaan niihin etukäteen. Varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien työajan käytön periaatteet on hyvä käsitellä yhteistoiminnassa päiväkodin toiminnasta vastaavan johtajan kanssa. Samalla kun suunnitellaan päiväkodin toimintaa, on tärkeää luoda yhteiset toimintatavat lapsiryhmän ulkopuoliselle työskentelylle. Päiväkodin johtajalla on paras kyky huomioida yksikkönsä työaikasuunnittelussa opettajien erilaiset työskentelytavat, lapsiryhmästä aiheutuvat lainsäädännön edellyttämät työaikat tarpeet sekä päiväkodin työtilaresurssit.

Kaavio 5. Jos työvuoroluettelossa on varattu työaika sak-työtehtäville, miten se näkyy sak-työajassa.

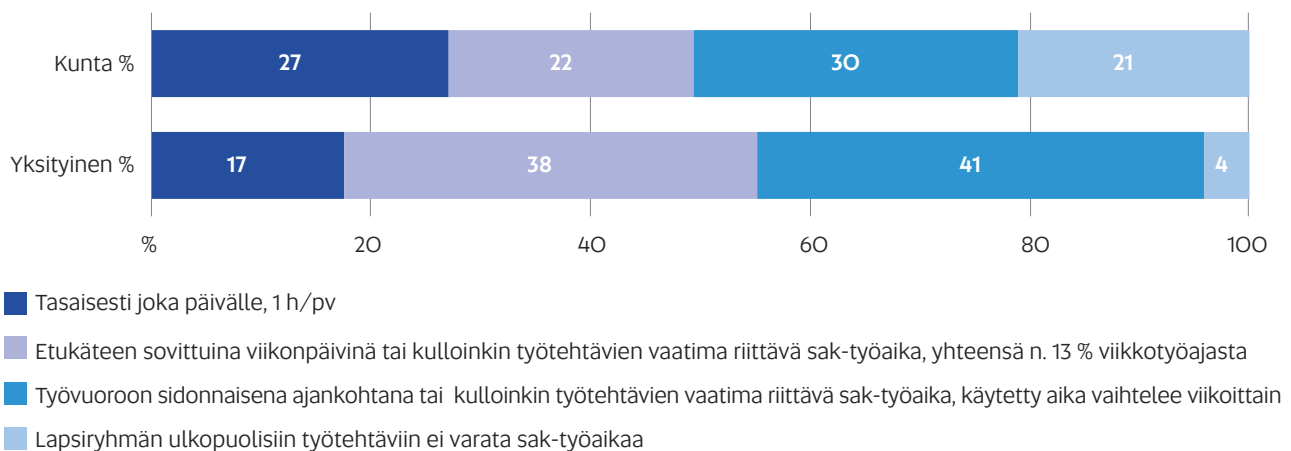
3. Sak-työaika varataan säännöllisesti kulloinkin riittävän pitkä aika eikä sitä pilkota liian pieniin jaksoihin

LAADUKKAAN VARHAISKASVATUKSEN JA ESIOPETUKSEN takaa se, että toiminta rakennetaan lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen tarpeista lähtien. Tämä edellyttää, että työaika on voitava käyttää suunnitteluun ja arviointiin kulloinkin riittävästi.

Miten sak-työaika jakautuu työviikon aikana?

KYSELYSSÄ SELVITETTIIN sak-työajan jakautumista tarkasteluviikon aikana. Kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevistä opettajista valtaosa (41 %) kertoi, että sak-työaika toteutetaan työvuoroon sidonnaisena aikana, tai kulloinkin työtehtävien vaatima riittävä sak-työaika niin, että käytetty aika vaihtelee viikoittain. Myös etukäteen sovittuina viikonpäivinä, tai kulloinkin työtehtävien vaatima riittävä sak-työaika, yhteensä n. 13 % viikkotyöajasta, oli yleinen toteuttamistapa (38 %).

Yksityisissä päiväkodeissa työskentelevät opettajat kertoivat, että tavallisimmat tavat toteuttaa sak-työaika oli siten, että se suunniteltiin tasaisesti joka päivälle, tunti päivässä (27 %) tai työvuoroon sidonnaisena ajankohtana. Toiseksi tavallisin tapa toteuttaa sak-työaika oli varata kulloinkin tehtävien vaatima riittävä työaika ja käytetty aika vaihtelee viikoittain (30 %).

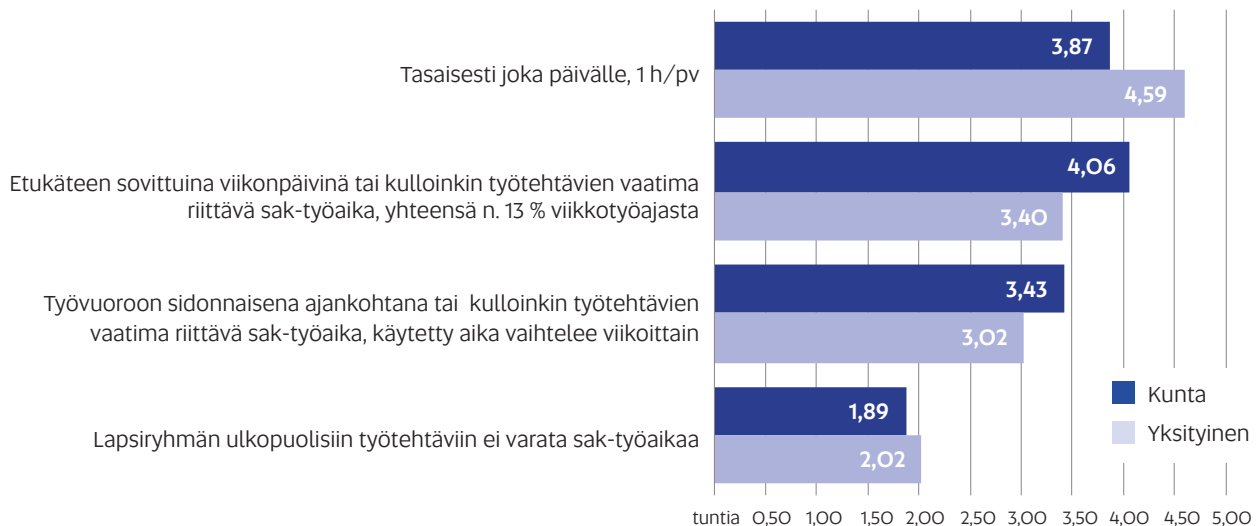
Kaavio 6. Miten sak-työtehtäviin varattu työaika jakautuu työviikon aikana?

SAK-TYÖAIKA TOTEUTUU kunnallisella puolella parhaiten, kun sitä käytetään etukäteen sovittuina viikonpäivinä tai varataan kulloinkin tehtävien vaatima riittävä sak-työaika. Näin suunniteltuna sak-työaika toteutui tarkasteluviikolla yli 4 tuntia kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevillä vastaajilla.

Vastaavasti yksityisissä päiväkodeissa työskentelevillä sak-työaika toteutui tarkasteluviikolla 4 tuntia ja 35 minuuttia kun se oli suunniteltu käytettäväksi tasaisesti tunti päivässä.

Jos lapsiryhmän ulkopuolisiin työtehtäviin ei varata sak-työaikaakaan ollenkaan se toteutuu huomattavasti huonommin, keskimäärin noin 2 tuntia viikossa.

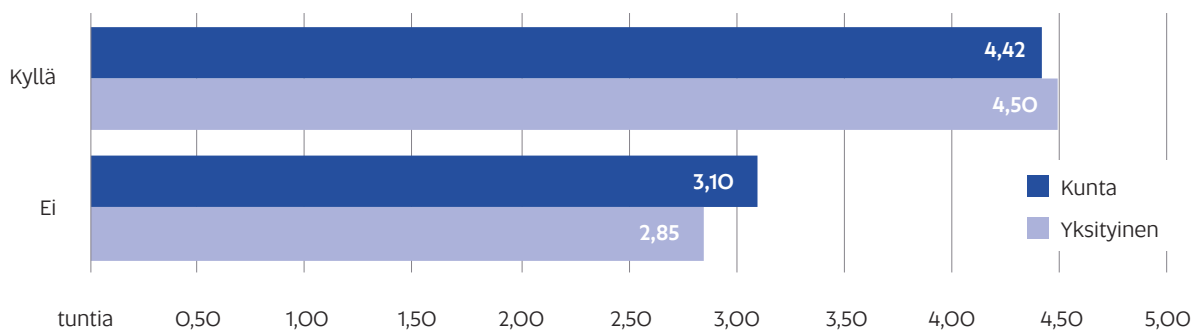
Kyselyssä selvitettiin myös opettajien kokemuksia siitä, oliko sak-työaika riittävästi tarkasteluviikon aikana. Kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevät opettajat, jotka kokivat sak-työaikaan olleen tarkasteluviikolla riittävästi, olivat käyttäneet sak-työtehtäviin keskimäärin 4 tuntia ja 25 minuuttia. Vastaava luku yksityisellä työskentelevillä opettajilla oli 4 tuntia ja 30 minuuttia. Niillä opettajilla, jotka kertoivat, että sak-työaika ei ollut riittävästi, sak-työtehtäviin käytettyä työaika oli reilusti yli tunnin vähemmän.

Kaavio 7. Miten sak-työaika on toteutettu päiväkodeissa?

Oliko sinulla mielestäsi riittävästi sak-työaika ja toteutunut sak-työaika viikolla 12

VASTAAJAT KERTOIVAT, että etukäteen työvuoroluetteloon suunniteltuna sak-työaika toteutuu todennäköisemmin. Yksiköissä ei kuitenkaan aina ole sak-työtehtäviin sopivia tiloja, joten osa sak-työajasta kuluu vapaan tai sopivan tilan etsimiseen. Monet kertoivat, että sak-työajan ajankohdan ja paikan suunnittelu on opettajan vastuulla. Myös pirstaloitunut sak-työaika nähtiin ongelmallisena. Avovastauksissa toivottiin, että sak-työajalle varattaisiin aina kerralla pidempi ja että työtehtäviä saisi tehdä häiriöttömässä tilassa.

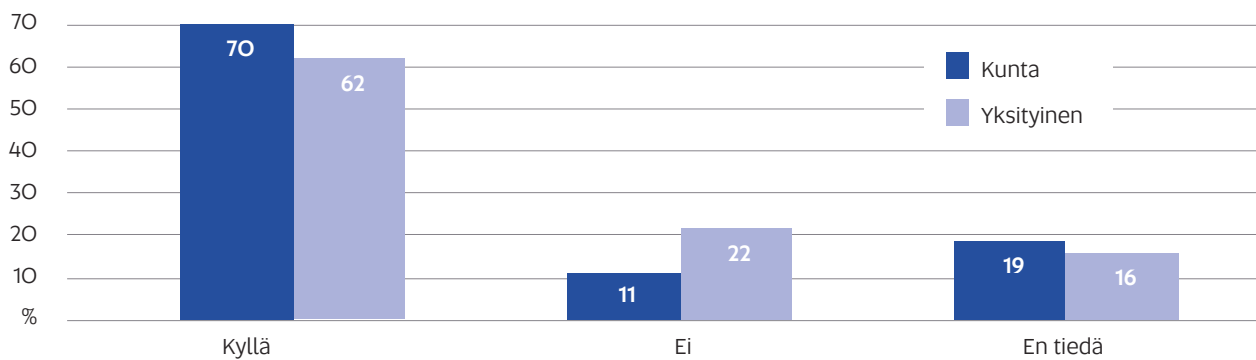
Kaavio 8. Sak-työajan toteutuminen ja kokemus sen riittävydestä?

4. Työnantajalla on selkeä ohje työaikaan koskevan erityismääräyksen soveltamisesta ja päiväkodin johtaja käsittelee sen yhdessä opettajien kanssa

PÄIVÄKODIN JOHTAJAN, varhaiskasvatuksen opettajan sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan työaikaan koskevista erityismääräyksistä tulee olla työnantajan laatimat paikalliset soveltamisohjeet. Ohjeisiin on sisällytettävä opettajan työajan käytön periaatteet, käytännöt sekä menettelytavat työviikkojen ja koko toimintavuoden aikana. Kunnallisella työnantajalla ohjeet laaditaan yhdessä varhaiskasvatuksen opettajia edustavan luottamusmiehen kanssa.

Onko työnantajasi antanut ohjeet sak-työaikaan koskevan erityismääräyksen soveltamisesta?

KUNNALLISISSA PÄIVÄKODEISSA työskentelevistä vastaajista 70 % kertoi, että työnantaja on antanut ohjeen sak-työaikaan koskevan erityismääräyksen soveltamisesta. Yksityisellä työskentelevistä vastaajista 62 % kertoi työnantajan antaneen ohjeen sak-työaikaan koskevan erityismääräyksen soveltamisesta. Työnantajan antamasta soveltamisohjeesta epätietoisia oli kunnallisissa 19 % ja yksityisissä 16 % vastaajista.

Kaavio 9. Onko laadittu paikalliset soveltamisohjeet?

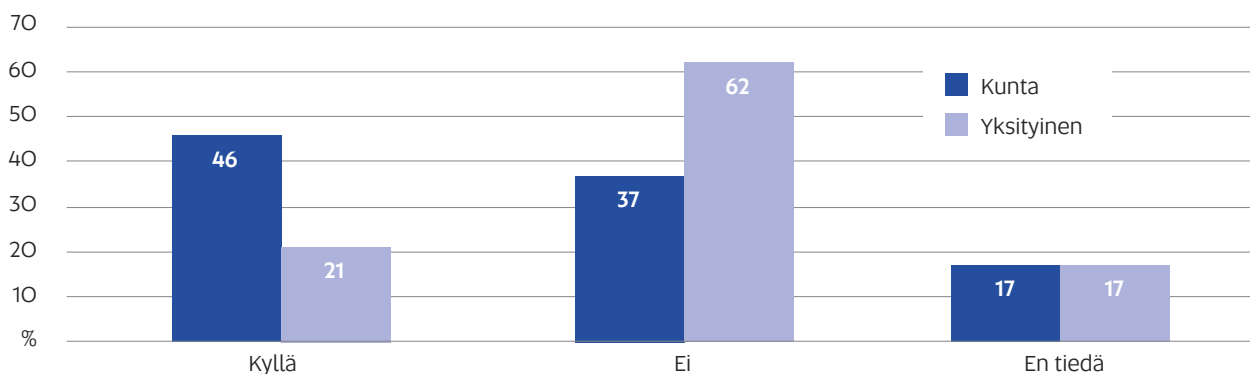

Onko päiväkodin johtaja käsitellyt työaika koskevan erityismääräyksen?

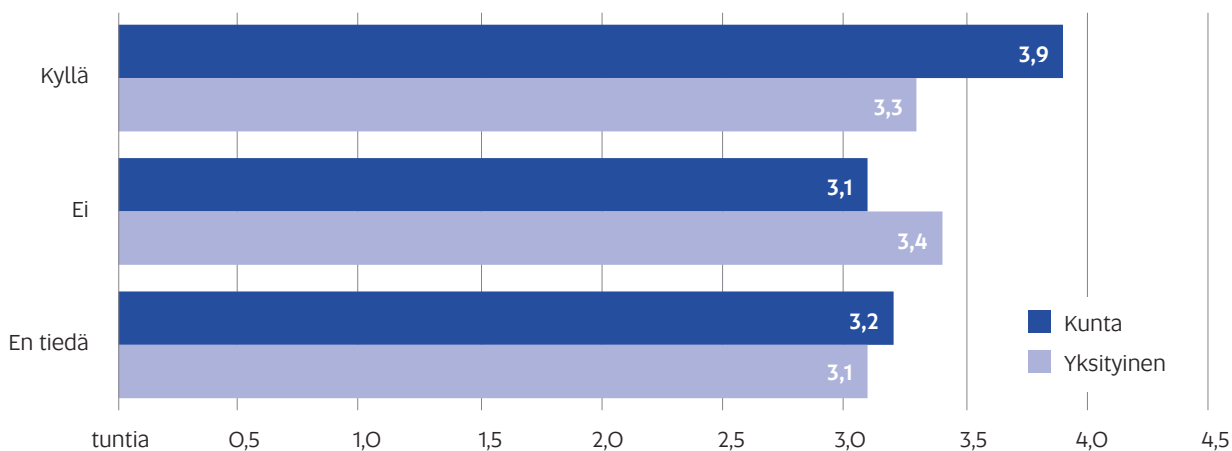
KUNNALLISISSA PÄIVÄKODEISSA työskentelevistä vastaajista 46 % kertoi, että päiväkodin johtaja on käsitellyt työaika koskevan erityismääräyksen opetushenkilöstön kanssa. Yksityisissä päiväkodeissa työskentelevistä vastaajista vain 21 % kertoi johtajan käsitelleen työaika koskevan erityismääräyksen ja 62 % kertoi, ettei ohjetta ollut käsitelty yhdessä

Onko työnantajasi antanut ohjeet sak-työaika koskevan erityismääräyksen soveltamisesta?

SAK-TYÖAIKA TOTEUTUI selkeästi paremmin sellaisissa päiväkodeissa, jossa oli työnantajan laatima soveltamisohje sak-työaika koskevan erityismääräyksen soveltamisesta.

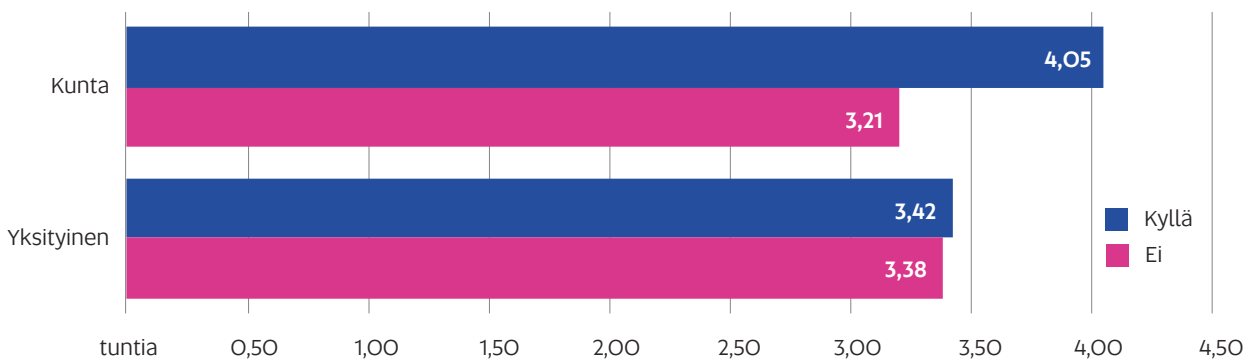
Kaavio 10. Onko päiväkodin johtaja käsitellyt työaika koskevan erityismääräyksen yhdessä varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien kanssa?

Kaavio 11. Työnantaja antanut ohjeen ja toteutunut sak-työaika.

SAK-TYÖAIKA TOTEUTUI tarkasteluviikolla paremmin sellaisissa päiväkodeissa, joissa päiväkodin johtaja oli käsitellyt työaikaa koskevan erityismääräyksen opettajien kanssa. Eron huomaa erityisesti kunnista tulleissa vastauksissa.

Kun suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistyöaikaa koskevan erityismääräyksen soveltamisesta on hyvä työnantajan laatima ohje ja lähiesihenkilö on käsitellyt erityismääräyksen yhdessä opetushenkilöstön kanssa, sak-työaika on toteutunut tarkasteluviikolla paremmin. On tärkeää, että sak-työajasta, sen merkityksestä, vaikutuksesta ja sen toteuttamisesta on yhteinen ymmärrys. Luottamusmiesten tulee huolehtia siitä, että niin varhaiskasvatuksen opettajilla ja erityisopettajilla kuin päiväkodin johtajilla on tieto, miten erityismääräystä sovelletaan.

Kaavio 12. Päiväkodin johtaja käsitellyt opetushenkilöstön kanssa työaikaa koskevan erityismääräyksen ja sak-työajan toteutumisen tunteina.

5. Päiväkodissa on osoitettu häiriötön ja rauhallinen tila sak-työtehtävien tekemiseen

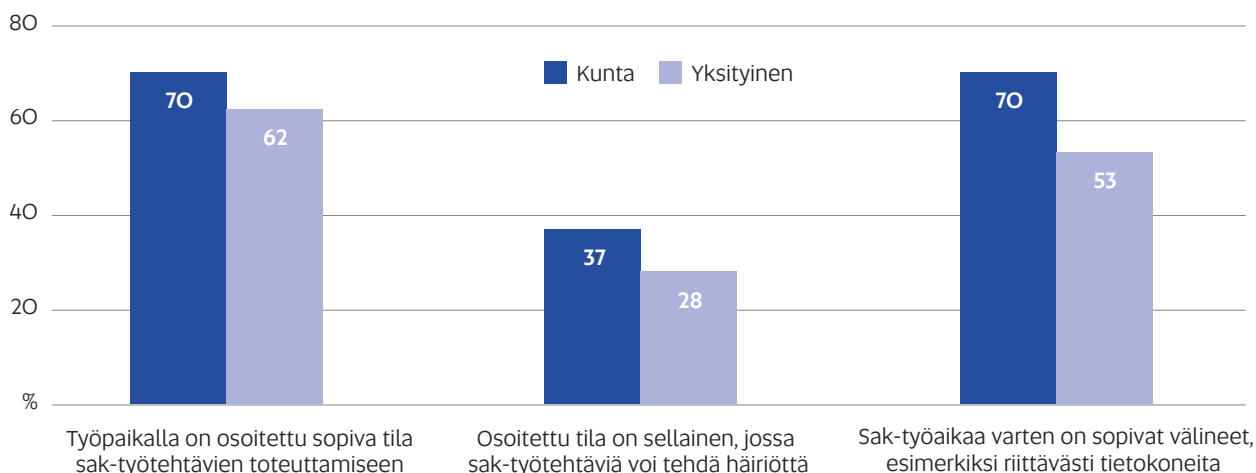
LASTEN VARHAISKASVATUS- ja esiopetussuunnitelmat on yleensä laadittava työpaikalla, jotta salassapitomääräyksiä voidaan noudattaa. Tästä syystä jokaisessa päiväkodissa pitäisi olla riittävästi asianmukaisia työtiloja sekä sopivia työvälineitä tällaista työtä varten. Työnantajan tulee huolehtia, että työtila on häiriötön, rauhallinen ja ergonominen, ja että työn tekemiseen tarvittavia välineitä, kuten tietokoneita on riittävästi.

Onko työpaikalla asialliset tilat ja välineet sak-työtehtävien tekemiseen?

KUNNALLISTEN PÄIVÄKOTIEN opettajista 70 % ja yksityisten päiväkotien opettajista 62 % kertoivat, että työpaikalla on

osoitettu sopiva tila sak-työtehtävien toteuttamiseen. Kuitenkin 63 % kunnallisissa päiväkodeissa työskentelevistä opettajista ja 73 % yksityisissä työskentelevistä opettajista kertoivat, että osoitettu tila ei ole sellainen, jossa sak-työtehtäviä voi tehdä häiriöttä. Avovastauksista ilmeni, että em. tiloihin kantautui päiväkodin melu. Isona ongelmana nähtiin myös se, että opettaja saatettiin hakea lapsiryhmään osoitetuista työskentelytiloista, kun siellä tarvittiin apua. Näin ollen opettaja ei saanut tehdä sak-työtehtäviään rauhassa.

Työtehtäviin käytettävien välineiden, kuten tietokoneiden saatavuudessa on vielä isoja puutteita. Lähes puolet yksityisissä päiväkodeissa työskennelleistä opettajista toi vastauksissaan esiin, että sak-työtehtäviä varten ei ole riittävästi tietokoneita, kunnalla vastaavasti kolmannes.

Kaavio 13. Tilat ja välineet

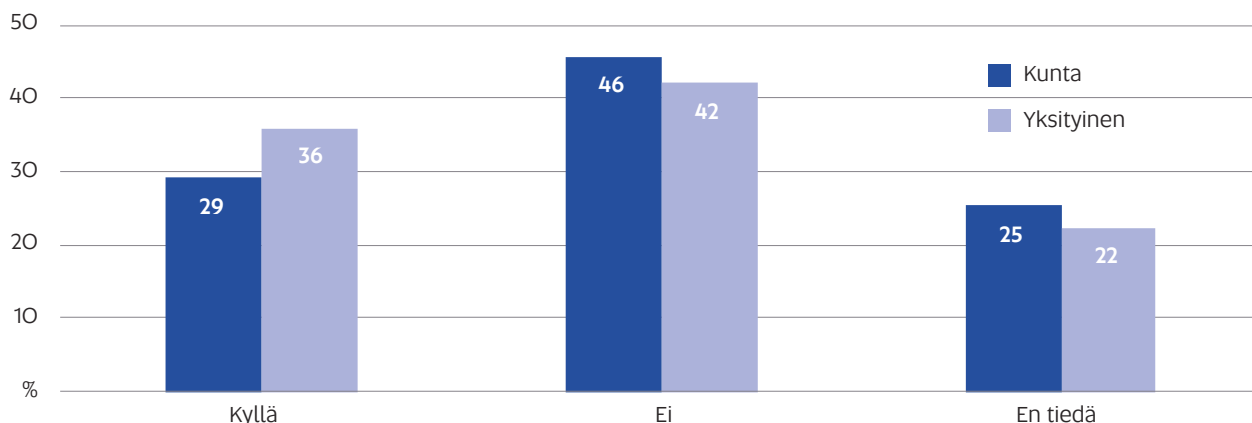
6. Sak-työajan tekeminen mahdollistetaan myös työpaikan ulkopuolella

TYÖAIKAA KOSKEVASSA erityismääräyksessä on sovittu, että osa työajasta voidaan käyttää esihenkilön tarkempien ohjeiden mukaan myös työpaikan ulkopuolella. Opetushenkilöstön itsenäisesti tekemiä lapsiryhmän ulkopuolisia suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistehtäviä voidaan tehdä myös etätyönä. Tätä mahdollisuutta olisi tärkeä hyödyntää, etenkin jos päiväkodilla ei ole tiloja, joissa opettaja voi työskennellä häiriöttä. Työvuoroluettelon toteutumaosioon tulee vastuukysymysten vuoksi kirjata, onko työ tehty työpaikalla vai sen ulkopuolella.

Onko työnantajasi antanut ohjeen, jossa kielletään sak-työtehtävien tekeminen muualla kuin työpaikalla?

KUNNALLISELLA PUOLELLA työskentelevistä opettajista 46 % ja yksityisellä puolella työskentelevistä opettajista 42 % kertovat, ettei työnantaja ole antanut ohjetta, joka kieltäisi sak-työajan tekemisen muualla kuin työpaikalla. Noin neljäsosa vastanneista opettajista olivat epätietoisia, onko työnantaja kieltänyt sak-työajan tekemisen työpaikan ulkopuolella.

Useissa avovastauksissa tuotiin esiin, että monissa päiväkodeissa sak-työajan voi toteuttaa ainakin osittain etätyönä. Toisissa taas kerrottiin, ettei sak-työaikaa saa toteuttaa muualla, vaikka tilat olisivat riittämättömät.

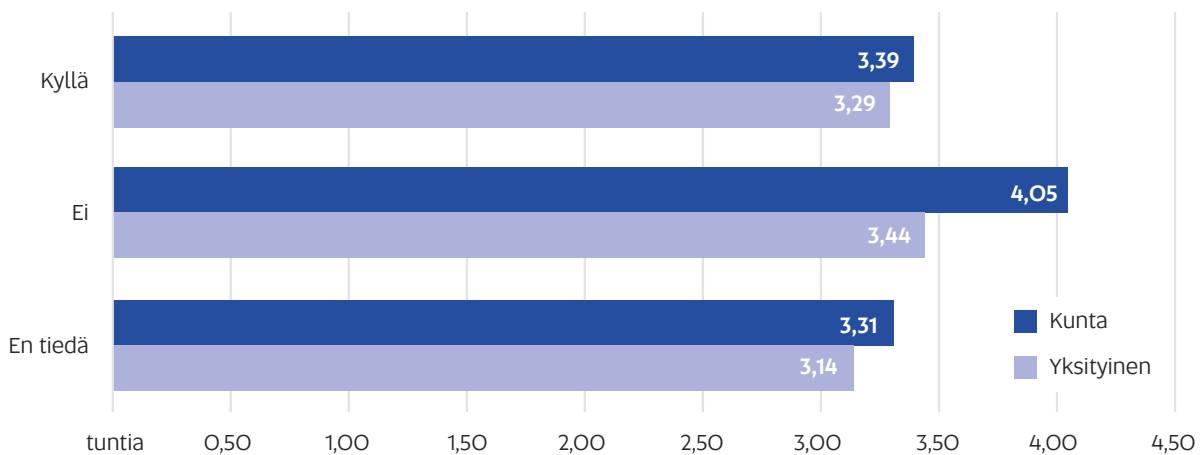
Kaavio 14. Onko työnantajasi antanut ohjeen, joka kieltää sak-työtehtävien tekemisen muualla kuin työpaikalla?

Onko työnantaja antanut ohjeen jossa kielletään sak-työajan tekeminen muualla kuin työpaikalla ja toteutunut sak-työaika

KUNNALLISISSA PÄIVÄKODEISSA, joissa sak-työtehtävien tekeminen oli mahdollista myös päiväkodin ulkopuolella, opettajien sak-työaika oli tarkasteluviikolla yli 4 tuntia. Jos etätyö oli kielletty, sak-työaika oli tarkasteluviikolla 3 tuntia ja 23 minuuttia. Vähiten sak-työaikaa olivat käyttäneet ne opettajat, jotka olivat kertoneet, etteivät tienneet oliko työnantajalla ohjeistus sak-työajan tekemisestä työpaikan ulkopuolella.

Yksityisissä päiväkodeissa, joissa sak-työtehtävien tekeminen päiväkodin ulkopuolella oli sallittua, opettajien keskimääräinen sak-työaika oli tarkasteluviikolla 3 tuntia ja 26 minuuttia. Jos etätyö oli kielletty, sak-työaika oli 3 tuntia ja 17 minuuttia. Kuten kunnallisissa päiväkodeissa, myös yksityisellä puolella vähiten sak-työaikaa oli opettajilla, jotka eivät olleet tietoisia ohjeistuksesta.

Kaavio 15 Kiellon vaikutus toteutuneeseen sak-työajan määrään tunteina.

Avovastauksista esiin nousseita aiheita

Henkilöstön yllättävissä poissaoloissa esimerkiksi sijaisten tai varahenkilöjärjestelmän puuttuminen vaikutti opettajien sak-työajan toteutumiseen. Monet vastaajista toivat esiin, että vaikka opettaja on sak-työajalla, hänet haetaan takaisin lapsiryhmään, joka johtaa sak-työajan keskeytymiseen ja jopa peruuntumiseen. Ylipäätään lapsiryhmästä irrottautuminen koettiin haastavana.

OAJ:n huomioita resurssipulaan

- ▶ **TYÖNANTAJAN PITÄÄ HUOLEHTIA** henkilöstöressurssien riittävydestä ja järkevästä käytöstä. Työvuorot suunnitellaan etukäteen siten, että varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan pedagoginen asiantuntijuus tulee parhaalla mahdollisella tavalla hyödynnetyksi.
- ▶ **LASTEN LUKUMÄÄRÄ** suhteessa opetus-, kasvat- ja hoitotehtävissä toimivaan ammattihenkilöstöön tulee suunnitella ja pitää toimintapäivän kaikkina ajankohtina mahdollisimman lähellä varhaiskasvatusasetuksessa säädettyä suhdelukua. Asetuksen määräyksistä voidaan poiketa vain, jos lapsia ei ole paikalla jatkuvasti yhtäjaksoisesti enempää kuin kokonaissuhdeluku edellyttää.
- ▶ **HENKILÖKUNNAN ETUKÄTEEN TIEDETTYIHIN** poissaoloihin tulee varautua sijaisjärjestelyin jo työaikasuunnittelussa. Yllättäviin poissaoloihin tulee varautua muun muassa riittävällä varahenkilöressursilla.

Johtopäätökset

Kyselyssä nousi selkeästi esiin, että sak-työaika ei toteutunut tarkasteluviikolla sopimusmääräysten mukaisesti.

Myös opetushenkilöstön epätietoisuus sak-työaikaa koskevista ohjeista ja käytännöistä näkyi useissa vastauksissa.

Jotta tilanne saadaan muuttumaan paremmaksi, parhaat keinot varmistaa sak-työajan toteutuminen selvityksen perusteella ovat:

1. Sak-työaika suunnitellaan työvuoroluetteloon etukäteen ja sen toteutuminen pitää varmistaa myös työvuoroja muutettaessa
2. Päiväkodin johtaja tai lähiesihenkilö vastaa työvuoroluettelojen laatimisesta
3. Sak-työaikaa varataan säännöllisesti kulloinkin riittävän pitkä aika eikä sitä pilkota liian pieniin jaksoihin
4. Työnantajalla on selkeä ohje työaikaa koskevan erityismääräyksen soveltamisesta, ja päiväkodin käsittelee sen yhdessä opettajien kanssa
5. Päiväkodissa on osoitettu häiriötön ja rauhallinen tila sak-työtehtävien tekemiseen
6. Sak-työajan tekeminen mahdollistetaan myös työpaikan ulkopuolella

Kaaviot

Kaavio 1.	Sak-työajan toteutuminen viikolla 12.	6
Kaavio 2.	Sak-työajan toteutuminen kunnissa vuosina 2019, 2021 ja 2024.	7
Kaavio 3.	Miten käy sak-työajan työvuoroja muutettaessa.	8
Kaavio 4.	Miten käy sak-työajan, jos tulee työvuoroluettelomuutoksia vs. toteutunut sak-työaika viikolla.	8
Kaavio 5.	Jos työvuoroluettelossa on varattu työaika sak-työtehtäville, miten se näkyy sak-työajassa.	10
Kaavio 6.	Miten sak-työtehtäviin varattu työaika jakautuu työviikon aikana?.	11
Kaavio 7.	Miten sak-työaika on toteutettu päiväkodeissa?	12
Kaavio 8.	Sak-työajan toteutuminen ja kokemus sen riittävydestä?	13
Kaavio 9	Onko laadittu paikalliset soveltamisohjeet?	14
Kaavio 10.	Onko päiväkodin johtaja käsitellyt työaikaan koskevan erityismääräyksen yhdessä varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien kanssa?	15
Kaavio 11.	Työnantaja antanut ohjeen ja toteutunut sak-työaika.	15
Kaavio 12.	Päiväkodin johtaja käsitellyt opetushenkilöstön kanssa työaikaan koskevan erityismääräyksen ja sak-työajan toteutuminen tunteina.	16
Kaavio 13.	Tilat ja välineet	17
Kaavio 14.	Onko työnantajasi antanut ohjeen, joka kieltää sak-työtehtävien tekemisen muualla kuin työpaikalla?	18
Kaavio 15	Kiellon vaikutus toteutuneeseen sak-työajan määrään tunteina.	19

HYÖDYNNÄ SAK-TYÖAIKASI 2024 -opas

sisältää parhaat keinot varmistaa varhaiskasvatuksen opettajien, erityisopettajien ja päiväkodin johtajien suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistyöajan riittävyys sekä miten sak-työaika toteutuu kuusi vuotta sopimusmääräyksen uudistamisen jälkeen.

Tulokset ovat kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista. Kyselyn tuloksia analysoi OAJ:ssa työskennellyt maisteriharjoittelija **Maria Högberg**.

Lue myös Varhaiskasvatuksen opetushenkilöstöä koskevat työaikamääräykset -esite verkosta.

KYSY LISÄÄ

Kirsi Sutton
Johtava erityisasiantuntija
kirsi.sutton@oaj.fi

LUE NETISTÄ

www.oaj.fi

SEURAA SOMESSA

Facebook/X/Instagram
@oajry